

ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ
ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥ 1913 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἐφαρμόζον τὴν θεμελιώδη κανονικὴν ἀρχὴν Του, «τὰ ἐκκλησιαστικά εἴωθε συµμεταβάλλεσθαι τοῖς πολιτικοῖς», ἐξησφάλισε τὴν νομοκανονικὴν ὑπόστασιν τῶν μητροπόλεων τοῦ μακεδονικοῦ χώρου ἐν καιρῷ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τούτου ἐκ τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους τῶν ἐτῶν 1912 καὶ 1913.

Οὕτω, αἱ μητροπόλεις τῆς κυρίως Μακεδονίας, αἱ ἐντὸς τῆς ἐλληνικῆς ἐπικρατείας εὐρεθεῖσαι¹, ὡς καὶ τῶν ἄλλων γεωγραφικῶν διαμερισμάτων τῆς Ἠπείρου², τῶν Νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους³ καὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης⁴, ἐχειραφετήθησαν τὸ 1928 διὰ τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως «Περὶ τῆς διοικήσεως τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν» καὶ διὰ τοῦ νόμου 3615 «Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως τῶν ἐν ταῖς Νέαις Χώραις τῆς Ἑλλάδος Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου»⁵.

Ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω χειραφέτησις αὕτη συνιστᾷ ἰδιόμορφον νομοκανονικὸν καθεστῶς, κατὰ τὸ ὅποσον αἱ μητροπόλεις αὗται ἐξακολουθοῦν νὰ ἀνήκουν μὲν ὀργανικῶς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διοι-

1. Αἱ μητροπόλεις τῆς Μακεδονίας, αἱ ὑπαγόμεναι νῦν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐτῆς Πράξεως, εἶναι ἐν συνόλῳ 21: α) Βεροίας καὶ Ναούσης, β) Γρεβενῶν, γ) Δράμας, δ) Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλωπίας, ε) Ἐλευθερουπόλεως, στ) Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου, ζ) Θεσσαλονίκης, η) Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου, θ) Κασσανδρείας, λ) Καστορίας, ια) Κίτρους, ιβ) Λαγκαδᾶ, ιγ) Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου, ιδ) Σερβίων καὶ Κοζάνης, ιε) Σερρῶν καὶ Νιγρίτης, ιστ) Σιδηροκάστρου, ιζ) Σισανίου καὶ Σιατίστης, ιη) Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, ιθ) Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἐορδαίας, κ) Σταυρουπόλεως καὶ Νεαπόλεως καὶ κα) Καλαμαριάς καὶ Νέας Κρήνης. Αἱ δύο τελευταῖαι ἰδρύθησαν τὸν Μάιον τοῦ 1974.

2. Αἱ μητροπόλεις τῆς Ἠπείρου, αἱ ὑπαγόμεναι νῦν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ 1928, εἶναι 4: α) Δρυνουπόλεως, Πρωγονιανῆς καὶ Κονίτσης, β) Ἰωαννίνων, γ) Νικεπόλεως, Πρεβέζης καὶ Φιλιππιάδος καὶ δ) Παραμυθίας, Φιλιππῶν καὶ Γηρομερίου.

3. Αἱ μητροπόλεις τοῦ Ἀρχιπελάγους, αἱ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐτῆς Πράξεως, εἶναι 5: α) Λήμνου, β) Μηθύμνης, γ) Μυτιλήνης, δ) Σάμου καὶ Ἰκαρίας καὶ ε) Χίου.

4. Αἱ μητροπόλεις τῆς Δυτικῆς Θράκης, αἱ ὑπαγόμεναι νῦν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἰδίας Πράξεως, εἶναι 4: α) Ἀλεξανδρουπόλεως, β) Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεσιτιάδος, γ) Μαρωνείας καὶ δ) Ξάνθης.

5. Τὰ κείμενα τῆς Πράξεως τοῦ 1928 καὶ τοῦ Νόμου 3615 εἰς τὸ ἔργον: Κίτρους Βαρνάβα Τζωρτζάτου, Ἡ καταστατικὴ νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 1967, σ. 52-59 καὶ 163-165.

κοῦνται ὁμως ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους καὶ δὴ κατὰ παρακλητικὴν ἐντολὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τρόπον «ἐπιτροπικόν» καὶ ὑπὸ ὄρισμένους «γενικοὺς ὄρους», συμφώνως πρὸς τὴν Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Πράξιν τοῦ 1928¹.

Αἱ μητροπόλεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὸ βορειότερον ἄκρον τῆς Μακεδονίας, τὸ ὁποῖον ἐνεσωματώθη εἰς τὸ «Ἠνωμένον Βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων», ἐξεχωρήθησαν ὑπ' αὐτοῦ διὰ τῆς νομοκανονικῆς ὁδοῦ εἰς τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν. Οὕτω, ἀντιπροσωπία τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ἠνωμένου Βασιλείου τῶν Σέρβων καὶ τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας μετέβη τὸν Ἀύγουστον τοῦ 1919 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν², διὰ νὰ ζητήσῃ πρῶτον τὴν ἀνασύστασιν τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου καὶ δευτέρον τὴν κανονικὴν χειραφέτησιν πασῶν τῶν μητροπόλεων τοῦ Βασιλείου τούτου³, αἱ ὁποῖαι μέχρι τοῦ 1913 εὕρισκοντο ὑπὸ τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου⁴. Αἱ μητροπόλεις αὗται τῆς Βορείου Μακεδονίας, πλὴν τῶν ἄλλων ἐν Σερβίᾳ⁵, ἦσαν τέσσαρες: Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, Πελαγονίας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, Στρωμνίτισης καὶ τμήμα τῆς ἐπισκοπῆς Πολυανῆς⁶ (χάρτης 1).

1. Περὶ τοῦ νομοκανονικοῦ καθεστώτος τῶν μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν τῆς Ἑλλάδος βλ. ἐιδικότερον Κ. Β α β ο ὁ σ κ ο υ, Ἡ νομοκανονικὴ ὑπόστασις τῶν μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν, Θεσσαλονίκη 1970 (ἐπανεκδόσις 1972).

2. Ἡ ἀντιπροσωπία ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν: Ρ. Gavrilović, С. Mitrović, S. Ljubobratić, T. Poronić, τοῦ ἱερέως St. Dimitriević καὶ τοῦ διακόνου E. Piperković. Βλ. D. I l i e v s k i, Aviokefalnosta na Makedonskata Pravoslavna Crkva (=Τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Μακεδονικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας), Skorje 1972, σ. 102-103. Σχετικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαπραγματεύσεων βλ. εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν», τ. 3:(1919), σ. 515 καὶ 585-586.

3. R. G r u j i ć, Srpska Patrijaršija (=Τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον), «Narodna Enciklopedija», τ. 4 (1929), σ. 354-355. Πρβλ. καὶ D. S t r a n j a k o v i ć, Ujedinjenje Srpske pravoslavne crkve i obnova Pečke patrijaršije 1918-1922 (=Ἡ χειραφέτησις τῆς Σερβικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀνασύστασις τοῦ Πατριαρχείου Πεκίου 1918-1922), «Glasnik Srpske Pravoslavne Crkve», τ. 4 (1962), σ. 143, D. P e t r o v i ć, Ujedinjenje Srpske Crkve i obnova Patrijaršije (=Ἡ χειραφέτησις τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀνασύστασις τοῦ Πατριαρχείου), «Srpska Pravoslavna Crkva», σ. 361-368 καὶ Ἀ. Ἀ γ γ ε λ ο π ο ὐ λ ο υ, Ἡ Σερβικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, Θεσσαλονίκη 1968, σ. 266-268.

4. Βλ. Συνοδικὴν Ἀπόφασιν τοῦ 1920 εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν» τ. 4 (1920), σ. 602.

5. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Συνοδικῆς Ἀποφάσεως τοῦ 1920 αἱ χειραφετηθεῖσαι μητροπόλεις τοῦ Πατριαρχείου ἐκτὸς τῆς Βορείου Μακεδονίας ἦσαν τῶν Σκοπίων εἰς Παλαιὰν Σερβίαν, Βοσνίας, Ἐρσεκίου, Σβορνίκου καὶ Βανιαλόκας-Βιχάτσης εἰς Βοσνίαν καὶ Ἐρζεγοβίνην.

6. Τὰ ἐπίσημα πατριαρχικά κείμενα τοῦ 1920 καὶ 1922 ὁμιλοῦν ἐσφαλμένως περὶ ὀλοκλήρου τῆς ἐπισκοπῆς Πολυανῆς εἰς τὰς ὑπὸ ἐκχώρησιν ἐπαρχίας, διότι τὸ βόρειον τμήμα μόνον τῆς ἐκχώρησιν ἐπαρχίας μετὰ τῆς ἑδρας αὐτῆς, τῆς Δοϊράνης, περιελήφθη εἰς τὰ νέα σύνορα τῆς Σερβίας. Τὸ ὑπόλοιπον τμήμα τῆς ἐπαρχίας Πολυανῆς, ἐντὸς τῶν νέων ἐλληνικῶν συνόρων μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους συμπεριληφθέν, συνιστᾷ μὲ ἑδραν τὸ Κιλίκις

Εἰκ. 1. Ὁ Πατριαρχικός καὶ Συνοδικὸς Τόμος τοῦ 1922 περὶ τῆς κανονικῆς χειραφετήσεως τῶν μητροπόλεων τῆς Βορείου Μακεδονίας

σωπίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν μητροπολίτην Γερμανὸν Καραβαγγέλην εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Βελιγραδίου τὴν 2 Ἀπριλίου 1922 (εἰκ. 2, 3). Τὴν κανονικὴν ταύτην χειραφῆτησιν ἀνεγνώρισαν ἅπανται αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι¹.

Ἡ νομοκανονικὴ αὕτη ρύθμισις τῶν μητροπόλεων τῆς Βορείου Μακεδονίας, ἀποδεκτὴ ὑπὸ συμπάσης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὑπῆρξεν ἀντικείμενον ἀμφισβητήσεως ἀπὸ μέρους τῶν αὐτονομιστικῶν καὶ ἐθνικιστικῶν κύκλων τῶν Σκοπίων μετὰ τὸ 1944, ὅτε ἡ Ἀρχὴ εἰς Γιουγκοσλαβίαν κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Κ.Κ. τῆς χώρας ταύτης καὶ Ἰδρύθη ἡ «Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας» μὲ συνέπειαν καὶ ἡ ἀνωτέρω ἐκκλησιαστικὴ χειραφῆτησις νὰ ἐμπλακῆ εἰς τὰ δίκτυα τῆς πολιτικῆς σκοπιμότητος τοῦ Κ.Κ.Γ. ἐπὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος. Ἡ πολιτικὴ αὕτη συνίστατο, ὡς γνωστὸν, εἰς τὴν ἴδρυσιν ἰδίας ἐθνικῆς ομάδος εἰς τὴν Νότιον Γιουγκοσλαβίαν, τῆς «μακεδονικῆς», μὲ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ ἔθνους (ἐθνικὴ συνείδησις, γλῶσσα, διοικήσις, παραδόσεις, Ἐκκλησία κ.λ.), ἐντὸς τῶν πλαισίων πάντοτε τοῦ ἐνιαίου γιουγκοσλαβικοῦ κράτους². Εἰς τὸ γενικώτερον πλαίσιον τῆς μεταπολεμικῆς γιουγκοσλαβικῆς πολιτικῆς ἐπὶ τοῦ Μακεδονικοῦ ἐντάσσεται καὶ ἡ νέα ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις τῶν Σκοπίων, ἡ ὁποία ἠκολούθησεν, ὅλως ἐθνοφυλετικὴν, ἀντικανονικὴν καὶ ἀναληθῆ ἱστορικῶς πορείαν ὡς ἀκολουθῶς.

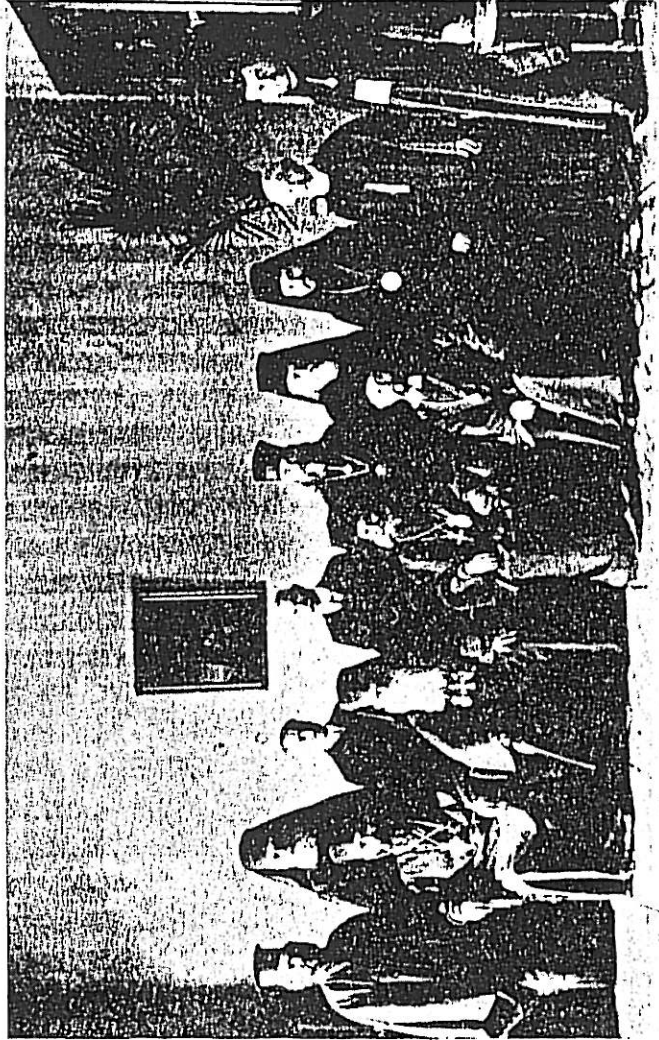
Αἱ προσπάθειαι ἀπὸ τοῦ 1944 κ.έ. ἰδρύσεως ἀνεξαρτήτου Ἐκκλησίας εἰς τὰ Σκόπια, τῆς λεγομένης «Μακεδονικῆς», ἐκ τῆς ὀνομασίας τῆς νεοκόπου ἐθνότητος εἰς τὴν «Λαϊκὴν Δημοκρατίαν τῆς Μακεδονίας», ἐρείδονται ἐπὶ φυλετικῶν ἀξιώσεων καὶ οὐχὶ ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀναγκῶν³. Ἀλλὰ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ εἶναι γνωστὰ μόνον τοπικαί, δηλαδὴ ἐντὸς γεωγραφικῶν ὁρίων περιλαμβανόμεναι, καὶ οὐχὶ ἐθνικαὶ Ἐκκλησίαι⁴. Ὁ

1. R. Grujić, ἑ.δ., σ. 355. D. Stranjaković, ἑ.δ., σ. 143 καὶ D. Petrović, ἑ.δ., σ. 267-268.

2. D. J. Slijepčević, The Macedonian Question, München 1958, σ. 243-248. Ch. Papatathis, L'autocéphalie de l'Eglise de la Macédoine Yougoslave, εἰς «Balkan Studies», τ. 8 (1968), σ. 151-154. Ἄ. Ἀγγελοπούλου, Τὸ αὐτοκέφαλον τῆς «Μακεδονικῆς» Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐκτάκτου Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἰς «Δελτίον Σλαβικῆς Βιβλιογραφίας», τ. 15 (1967), σ. 47-49. D. Ilić, Avtokefalnost, ἑ.δ., σ. 119 κ.έ. E. Κωφοῦ, Ἡ Μακεδονία στὴν γιουγκοσλαβικὴ ἱστοριογραφία, Θεσσαλονίκη 1974, σ. 5-9.

3. Τὰ ἐπίσημα κείμενα τῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων, ἀλλὰ καὶ αἱ σχετικαὶ ἀπόψεις τῶν συγγραφέων τῶν Σκοπίων ἐμμένονται ἀπὸ σαφεῖς φυλετικὰς ἀρχάς. Βλ. D. Ilić, Smislata na nekoi otpori protiv avtokefalijata na Makedonskata Pravoslavna Crkva (= Ἡ ἔννοια ἀντιδράσεων τιῶν κατὰ τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Μακεδονικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας), Skopje 1970. Τοῦ ἀὐτοῦ, Avtokefalnost, ἑ.δ., σ. 121-126.

4. Πρβλ. τὴν Προεισαγωγικὴν Ἐκθεσιν κατὰ τῆς ἐτεροδοξικῆς τοῦ φυλετισμοῦ, τὴν ὁποίαν ἐξεπόνησεν εἰδικὴ ἐπιτροπὴ συσταθεῖσα ὑπὸ τῆς Τοπικῆς Συνόδου τοῦ 1872

Εικ. 2. Ο Έξαρχος του Οικουμενικού Πατριαρχείου μητροπολίτης Αμασείας Γερμανός Καραβγγέλης ἐπ' ἐγκαταστάσῃ ἐπισημόν παραδόσεως τοῦ τόμου τοῦ 1922 εἰς Βελιγράδι

Εικ. 3. Ο μητροπολίτης Βελιγραδίου Δημήτριος Ρανιονίδ, πρῶτος πατριάρχης τοῦ ἀνασυσταθέντος Σερβικοῦ Πατριαρχείου 1929-1930

φυλετισμὸς¹ ἔχει ὑπόστασιν εἰς πολυεθνὴ κράτη ἀπὸ πολιτειακῆς καὶ κοσμικῆς πλευρᾶς, διὰ τὴν 'Εκκλησίαν ὅμως «ἐστὶ τὸ ξένον καὶ ὄλως ἀδιανόη-

πρὸς αἰτιολογίαν τοῦ ὄρου περὶ φυλετισμοῦ. 'Εν αὐτῇ, ὑπὸ τὸν τίτλον «'Εκθεσις διαφωτί-
ζουσα τὴν ἑτεροδιδασκαλίαν τοῦ φυλετισμοῦ», δίδεται ἡ κάτωθι ἐρμηνεία περὶ τοπικῶν
'Εκκλησιῶν: «...πᾶσαι αἱ ἀπ' ἀρχῆς κατὰ μέρος συστάσαι χριστιανικαὶ 'Εκκλησίαι ἦσαν
τοπικαί, τοὺς πιστοὺς ὠρισμένης πόλεως ἢ ὠρισμένης τοπικῆς περιφερείας περιλαμβάνουσαι
ἄνευ φυλετικῆς διακρίσεως· διὸ καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως συνήθως ἢ τῆς χώρας, οὐχὶ
δὲ ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς καταγωγῆς τοῦ πληρώματος αὐτῶν προσωνομοῦνται. 'Εν πρώτοις ἡ 'Εκ-
κλησία τῆς 'Ιερουσαλῆμ συνέκειτο, ὡς γνωστόν, ἐξ Ἰουδαίων καὶ προσηλύτων ἐκ διαφόρων
ἐθνῶν· ὡσαύτως ἡ 'Εκκλησία τῆς 'Αντιοχείας, τῆς 'Αλεξανδρείας, τῆς 'Εφέσου, τῆς Ρώ-
μης καὶ αἱ λοιπαὶ ἐξ Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν αἱ πλείους ἀπηρτίζοντο. 'Εκάστη δὲ τῶν 'Εκκλη-
σιῶν τούτων ἀπετέλει καθ' ἑαυτὴν ὅλον τι συμπαγῆς καὶ ἀδιαίρετον· ἐκάστη ἀνεγνώριζεν
ὡς ἀποστόλους αὐτῆς τοὺς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, ἅπαντας Ἰουδαίους τῷ γένει ὑπάρ-
χοντας· ἐκάστη εἶχεν ἐπίσκοπον τὸν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀποστόλων ἄνευ τινὸς φυλετικῆς δια-
κρίσεως καθιστάμενον, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία τῆς Ἰδρύσεως τῶν πρώτων τοῦ Θεοῦ 'Εκ-
κλησιῶν. 'Ο αὐτὸς τρόπος τῆς συστάσεως τῶν κατὰ τόπους 'Εκκλησιῶν ἐπικρατεῖ καὶ μετὰ
τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ἐν ταῖς ἐπαρχιακαῖς δηλονότι, ἢ ταῖς διοικήσεων 'Εκκλη-
σίαις, αἵτινες καθωρίσθησαν ὡς ἐκ τῆς τότε ἐπικρατούσης πολιτικῆς διαιρέσεως ἢ ἐξ ἄλ-
λων ἱστορικῶν λόγων. Τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν ἐκάστης τῶν τοιούτων 'Εκκλησιῶν συνέ-
κειτο ἐκ χριστιανῶν πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης. Οὕτω δὲ καὶ αἱ μέχρι τοῦδε χάριτι θείᾳ
διατηρούμεναι 'Εκκλησίαι τῶν πατριαρχικῶν ὁρῶνων Κωνσταντινουπόλεως, 'Αλεξαν-
δρείας, 'Αντιοχείας, 'Ιεροσολύμων καὶ ἡ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, ἀπὸ τῆς συστάσεως
αὐτῶν εἰσιν 'Εκκλησίαι τοπικαί, τοὔτεστιν ἐντὸς γεωγραφικῶν ὁρίων περιλαμβανόμεναι
καὶ οὐχὶ ἐθνικαί· διὸ καὶ προσωνομοῦνται οὐχὶ ἀπὸ τῶν ἀποτελούντων αὐτὰς παντοδαπῶν
ἐθνῶν, ἐλλήνων φερ' εἰπεῖν, αἰγυπτίων, σύρων, ἀράβων, βλάχων, μολδαυῶν, βουλγάρων
καὶ λοιπῶν, τῶν συνήθως ἀναμιῆξ ἐν τοῖς κλίμασι τῶν 'Εκκλησιῶν τούτων κατοικοῦντων,
ἀλλ' ἐκ τῆς πρωτευούσης πόλεως. Τοιαῦται ἦσαν καὶ αἱ ἀρχιεπισκοπαὶ 'Αχρῖδῶν καὶ 'Ιπε-
κίου καὶ τὸ λεγόμενον πατριαρχεῖον Τορνόβου... τοὔτεστιν ἦσαν 'Εκκλησίαι ἐντὸς ὁρίων
διαγεγραμμέναι καὶ οὐτε λόγῳ φυλετισμοῦ συνέστησαν, οὔτε πλήρωμα περιεῖχον ἐξ ὁμο-
φύλων πάντων καὶ ὁμογλώσσων. Αἱ δὲ μεταγενέστεραι ἐκφράσεις 'Εκκλησία λατινική,
ἐλληνική, ἀρμενική κτλ. δηλοῦσιν ἐν γένει οὐχὶ διάκρισιν ἔθνους, ἀλλὰ διαφορὰν δόγμα-
τος. Παρομοίως 'Εκκλησία τῆς 'Ελλάδος, τῆς Ρωσσίας, τῆς Σερβίας, τῆς Βλαχίας καὶ Μολ-
δαβίας, ἡ καταχρηστικώτερον 'Εκκλησία ἐλληνική, ρωσικὴ, σερβικὴ κτλ. σημαίνουσιν
'Εκκλησίας αὐτοκεφάλους, ἢ ἡμιανεξαρτήτους, ἐν ἐπικρατείαις αὐτονομουμέναις ἢ ἡμια-
νεξαρτήτοις, καὶ ἔχουσιν ὠρισμένα ὄρια, αὐτὰ τὰ τῆς πολιτικῆς ἐπικρατείας... συνέστη-
σαν δὲ οὐχὶ λόγῳ ἐθνικότητος, ἀλλὰ πολιτικῆς καταστάσεως...». Μ. Γεδεών, 'Εγγραφα
πατριαρχικά καὶ συνοδικὰ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος (1852-1873), Κωνσταντινου-
πολις 1908, σ. 405-407.

1. 'Επὶ τῇ βάσει τῆς ἀνωτέρω 'Εκθέσεως περὶ τῆς ἑτεροδιδασκαλίας τοῦ φυλετισμοῦ,
ἐθνοφυλετισμὸς ἀπὸ κοσμικῆς πλευρᾶς εἶναι «ἡ λόγῳ διαφόρου φυλετικῆς καταγωγῆς
καὶ γλώσσης διάκρισις καὶ διεκδίκησις ἢ ἐξάσκησις ἀποκλειστικῶν δικαιωμάτων παρ'
ἄτόμων ἢ ὁμάδων ἀνθρώπων ὁμοχώρων τε καὶ ὁμοταγῶν», ἀπὸ δὲ ἐκκλησιαστικῆς πλευ-
ρᾶς φυλετισμὸς εἶναι «ἡ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ συγκρότησις ἰδίων φυλετικῶν 'Εκκλησιῶν, πάν-
τας μὲν τοὺς ὁμοφύλους ἀποδεχομένων, πάντας δὲ τοὺς ἑτεροφύλους ἀποκλειουσῶν καὶ
ὑπὸ μόνον ὁμοφύλων ποιμένων ὀικουμένων», κατὰ δὲ τὸν ὄρον τῆς Συνόδου τοῦ 1872
φυλετισμὸς σημαίνει «τὰς φυλετικὰς διακρίσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἔρεις καὶ ζήλους καὶ δι-
χοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ 'Εκκλησίᾳ» (αὐτόθι, σ. 405 καὶ 429).

τον», εἰσάγων «τὸ κακὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατατομῆς, συγχύσεως καὶ
διαλύσεως μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν κατ' οἶκον ἐκκλησιῶν», ἐρχόμενος οὕτω εἰς
ἄκραν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς 'Εκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι κοινωνία
πνευματικῆ, προσωρισμένη νὰ συμπεριλάβῃ πάντα τὰ ἔθνη εἰς μίαν ἐν Χριστῷ
ἀδελφότητα¹. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ φυλετισμὸς καταδικά-
ζεται ὡς ἀίρεσις ὑπὸ τῆς Τοπικῆς Συνόδου τοῦ 1872, οἱ δὲ ὁπαδοὶ ταύτης ὡς
Σχισματικοί².

'Η κατὰ τὸ 1967 αὐτοανακήρυξις τῶν μητροπόλεων τῆς Βορείου Μακε-
δονίας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς τῶν Σκοπιῶν, ἐν Σερβίᾳ, εἰς αὐτοκέ-
φαλον 'Εκκλησίαν ὑπὸ τινος κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως (17 'Ιουλίου τοῦ
1967)³ τῇ συμπαραστάσει τῆς Πολιτείας⁴ ἔχει πραξικοπηματικὸν καὶ ὄλως
ἀντικανονικὸν χαρακτήρα, καθ' ὅσον τὸ αὐτοκέφαλον μῖς 'Εκκλησίας δὲν
παρέχεται ὑπὸ κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως⁵ καὶ τῆς πολιτικῆς ἐξου-

1. Αὐτόθι, σ. 405 καὶ 412.

2. Αἱ δύο ἀποφάσεις τοῦ Ὄρου τοῦ 1872 εἶναι αἱ ἑξῆς: «...ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀποφαινό-
μεθα.

Α) 'Αποκηρύττομεν κατακρίνοντας καὶ καταδικάζοντας τὸν φυλετισμὸν τοὔτεστιν τὰς
φυλετικὰς διακρίσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἔρεις καὶ ζήλους καὶ διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ
'Εκκλησίᾳ, ὡς ἀντικείμενον τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῖς ἱεροῖς τῶν μακαρίων
πατέρων ἡμῶν...

Β) Τοὺς παριδεχομένους τὸν τοιοῦτον φυλετισμὸν καὶ ἐπ' αὐτῷ τολμώντας παραπη-
γνύναι καινοφανεῖς φυλετικὰς παρασυναγωγὰς κηρύττομεν, συναφᾶ τοῖς ἱεροῖς κανόνσιν,
ἄλλοτριους τῆς μῖθς, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς 'Εκκλησίας, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο Σ χ ι σ
μ α τ ι κ ο ὄ ς. 'Επομένως, τοὺς ἀποσχισαντας ἑαυτοὺς τῆς ὀρθοδόξου 'Εκκλησίας καὶ
ἴδιον θουσιαστήριον πῆξαντας, καὶ ἴδιαν φυλετικὴν παρασυναγωγὴν συστήσαντες... ἀρχιε-
ρεῖς, ἱερεῖς τε καὶ διακόνους, καὶ πάντας τοὺς κοινωνούντας καὶ συμφρονούντας καὶ συμ-
πράττοντας αὐτοῖς, καὶ τοὺς δεχομένους ὡς κυρίας καὶ κανονικὰς τὰς ἀνιέρους αὐτῶν εὐ-
λογίας τε καὶ ἱεροπραξίας κληρικοὺς τε καὶ λαϊκοὺς, κηρύττομεν Σ χ ι σ μ α τ ι κ ο ὄ ς καὶ
ἄλλοτριους τῆς τοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξου 'Εκκλησίας» (αὐτόθι, σ. 429-430).

3. I l i e v s k i, Ε.ἀ., σ. 160 κ.ε.

4. Κατὰ τὴν κοινὴν συνεδρίαν τοῦ μητροπολίτου Σκοπιῶν Δοσιθέου καὶ τῶν περὶ αὐ-
τὸν ἐπισκόπων μετὰ τῆς Διαρκοῦς 'Ιερᾶς Συνόδου τῆς Σερβικῆς 'Εκκλησίας τὴν 18 Νοεμ-
βρίου 1966 ὁ Δοσιθέος ἀνεκοίνωσεν ἐγγράφως ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «'Απεφασίσμεν νὰ ζητή-
σωμεν ἐκ τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου 'Εκκλησίας αὐτοκέφαλον. Τὴν ἀπόφασιν μας ταύτην
ἐθέσαμεν ὑπ' ὄψιν τοῦ 'Εκτελεστικοῦ Συμβουλίου τῆς Μακεδονίας. Τοῦτο ἀφίερασε διὰ τὸ
ἐν λόγῳ θέμα μίαν συνεδρίαν καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς ἡμᾶς ὅτι δὲν σφάλλομεν ζητούντες τὸ
ἐκκλησιαστικὸν αὐτοκέφαλον». Βλ. ἔγγραφο ὑπ' ἀρ. 2675 τῆς 10 Αὐγούστου 1967 μὲ θέμα
«Αἵτησις τῆς Αὐτονομῆς Μακεδονικῆς Ὀρθοδόξου 'Εκκλησίας, ὅπως δοθῇ αὐτῇ Αὐτοκέ-
φαλον», δημοσιευόμενον εἰς τὸ ἐπίσημον περιοδικὸν ὄργανον τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου
«Glasnik» τ. 8-9 (1967), σ. 154-156.

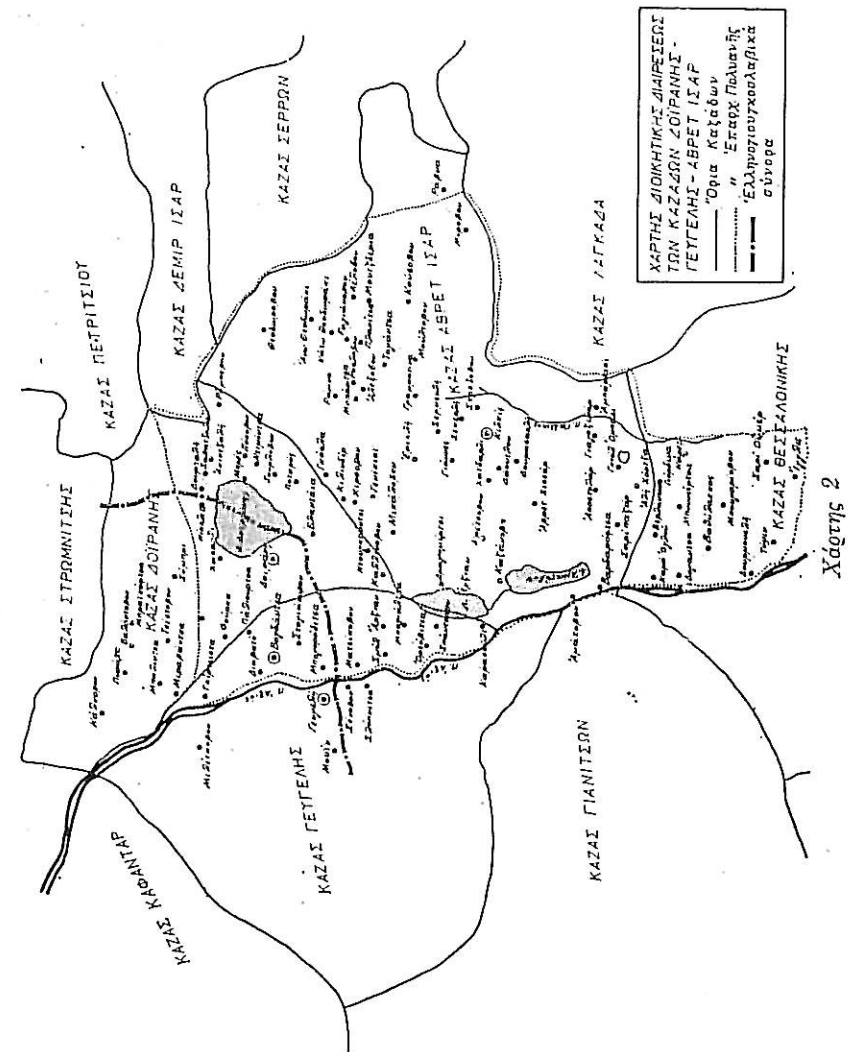
5. 'Η παραχώρησις τοῦ αὐτοκεφάλου ὑπὸ τινος μητροπολιτικῆς κληρικολαϊκῆς συν-
ελεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἐπίσκοποι ἀντιπροσωπεύουν ἀσήμαντον μειονότητα, ἐν προ-
κειμένῳ 4 ἐπίσκοποι ἐκ τῶν 34 μελῶν, ἔρχεται εἰς ἄκραν ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς κανόνες, οἱ

σίας¹, αλλά υπό Οικουμενικής Συνόδου ή κατ' ἐπέκτασιν υπό τῆς Μητρὸς 'Εκκλησίας ἐν Συνόδῳ τῆς 'Ιεραρχίας ἐκπροσωπούμενης καὶ υπό τὴν οἰκοθεν νοουμένην προϋπόθεσιν τῆς ὀριστικῆς ρυθμίσεως τοῦ θέματος ὑπὸ νέας Οἰκουμενικῆς Συνόδου². 'Εν προκειμένῳ Μήτηρ 'Εκκλησία ὑπὸ εὐρύτεραν ἔννοιαν

ὁποιοὶ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ αὐτοκεφάλου ἐντάσσουν εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα τῆς Συνόδου τῆς 'Ιεραρχίας. Βεβαίως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς 'Εκκλησίας ἔχουμεν περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας διὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ αὐτοκεφάλου συμμετέσχον ὄχι μόνον ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἱερεῖς καὶ λαϊκοί, τοῦτο ὅμως δὲν ἀλλάσσει τὴν κατάστασιν, διότι οἱ παρακαθήμενοι, ὡς εἶναι οἱ δεύτεροι, δὲν δύνανται νὰ νομοθετοῦν ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ. Βλ. 15ον κανὼνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, 7ον καὶ 17ον κανὼνα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρωτοδευτέρως Συνόδου (861). Πρβλ. Α. 'Αλ. β. ι. ζ. ἄ. τ. ο. υ., Οἱ 'Ιεροὶ Κανόνες, 'Αθῆνα 1949, σ. 31, 311 καὶ 318. Εἰδικώτερον ὅμως περὶ τῆς κληρικολαϊκῆς συνελεύσεως τῆς 'Εκκλησίας τῶν Σκοπίων ὁ ἐσωτερικὸς Καταστατικὸς τῆς εἰς τὰ ἄρθρα 84 καὶ 85 καθορίζει τὰς ἀρμοδιότητας ταύτης, ὅπως π.χ. τὴν διαφύλαξιν καὶ πρόδον τῆς 'Εκκλησίας ταύτης καὶ τὴν ψήφισιν κανονισμῶν καὶ ἀποφάσεων, πλὴν πόρρω ἀπεχούσας τῆς δυνατότητος τῆς πλέον θεμελιώδους ἀποφάσεως περὶ τῆς ἀνυκηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου.

1. Βλ. κανόνας 30ῦν 'Αποστολικόν, 12ον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ 3ον τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Δι' αὐτῶν ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς ἡ ἀνάμιξις τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς 'Εκκλησίας προβλήματα καὶ τιμωρεῖται ὁ ἐπίσκοπος, ὁ ὁποῖος ἐπιζητεῖ τὴν ἀνάμιξιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, ὄχι μόνον διὰ καθαιρέσεως ἀλλὰ καὶ δι' ἀφορισμοῦ ἐκ τῆς 'Εκκλησίας, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ πᾶς ὅστις μετ' αὐτὸ ἐπικοινωνεῖ. Οἱ κανόνες οὗτοι τιμωροῦν αὐστηρῶς καὶ τὰς προσπάθειάς, ὡσαύτως, τῶν ἐπισκόπων νὰ ἀναμιγνύουν τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς εἰδικῶς εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀργανώσεως. Πρβλ. Α. 'Αλ. β. ι. ζ. ἄ. τ. ο. υ., Οἱ 'Ιεροὶ Κανόνες, ἔ. ἀ., σ. 53, 132-143. Οἰκοθεν νοεῖται ἐν προκειμένῳ ὅτι, ἐπ' ὅσον ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς προϋπόθεσις αὐτοκεφάλου, ἀκόμη καὶ διὰ κράτη, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ χριστιανισμὸς ἀνεγνωρίζετο ὡς ἐπίσημος θρησκεία, πολὺ περισσότερο ἢ κοσμικὴ ἐξουσία δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς κράτη, ὡς τὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας, τῆς ὁποίας τὸ Σύνταγμα εἰς τὸ ἄρθρον 46 κηρύσσει τὴν θρησκείαν ἰδιωτικὴν ὑπόθεσιν ἐκάστου πολίτου, τὰς δὲ θρησκευτικὰς κοινότητας ἀνεξαρτήτους τοῦ κράτους, ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν ἱεροτελεστιῶν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διεκπεραίωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Βλ. νόμους: 7/27-5-1953 καὶ 10/10-3-65. Πρβλ. Α. 'Αγγελοπούλου, 'Η Σερβικὴ 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία, Θεσσαλονίκη 1968, σ. 278 κ.έ. Τ ο ὄ ὑ ἄ τ ο ὄ, Τὸ αὐτοκέφαλον, ἔ. ἀ., σ. 53-54.

2. Βλ. κανόνας: 'Αποστ. 34· Α' Οἰκουμ. Συνόδου 4, 6, 7· Β' Οἰκουμ. Συνόδου 2, 3· Γ' Οἰκουμ. Συνόδου 8· Δ' Οἰκουμ. Συνόδου 28· Τρούλλου 34, 39· Ἀντιοχ. 9· Καρθ. 56· Πρωτοδευτ. 15. 'Εκ τῶν κανόνων τούτων ἐξάγονται τὰ κάτωθι: Πρῶτον, αἱ κατώτεροι ἐκκλησιαστικὰ ἄρχαι εἰς θέματα γενικωτέρου χωρικτῆρος ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν ἀνωτέρων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν. 'Η ἀρχὴ ὅτι «οὐδεὶς δύναται νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἕτερον μείζονα δικαίωμα, ἐξ ὅσων ὁ ἴδιος κατέχει» κατέστη πλέον νομικὸν ἀξίωμα εἰς ἅπαντα τὰ θετικὰ δίκαια, εἰσῆλθε δὲ καὶ εἰς τὴν 82αν διάταξιν τοῦ Νομοκάνονος εἰς τὸ Μέγα Τυπικόν καὶ ἐπέχει ὅσιν θεμελιώδους ἀρχῆς δι' ἅπασαν τὴν 'Ορθόδοξον 'Εκκλησίαν. 'Επὶ τῇ βίβσει, λοιπόν, τῶν ἀρχῶν τοῦ κανονικοῦ καὶ τοῦ θετικοῦ δικαίου αὐτοκέφαλον οὐδεὶς δύναται νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἑαυτὸν. Δεύτερον, αἱ Σύνοδοι 'Ιεραρχίας τῶν 'Εκκλησιῶν, καὶ κυρίως αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, εἰς τὰς ὁποίας ἔχει συγκεντρωθῇ ἡ πληρότης τῆς ἀποστολικῆς ἐξουσίας, καθορίζουν τὰς προϋποθέσεις παραχωρήσεως τοῦ αὐτοκεφάλου. 'Η ἐκκλησιαστικὴ ἱστο-

εἶναι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον γενικώτερον ὡς Θεσμός καὶ εἰδικώτερον ὡς ἡ ἐκχώρησασα τὰς μητροπόλεις ταύτας ἀρχὴ εἰς τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον ἐπὶ τῇ βάσει συγκεκριμένης Συνοδικῆς Ἀποφάσεως (1920) καὶ Συνοδικοῦ Τόμου (1922), ὑπὸ στενωτέραν δὲ ἔννοιαν τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον, ὀργανικὸν τμῆμα τοῦ ὁποῦ μετὰ τὴν ἐκχώρησιν κατέστησαν αἱ περὶ οὗ ὁ λόγος μητροπόλεις. Ἔνεκα τῶν θεμελιωδῶν τούτων νομοκανονικῶν συμφωνιῶν καὶ δεσμεύσεων ἡ αὐτοκαλουμένη «Μακεδονικὴ» Ἐκκλησία ἐκηρύχθη «Σχισματικὴ ὀρθοσκυτικὴ ὀργάνωσις» ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου καὶ ὡς τοιαύτην ἀπεδέχθη τὸ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενον Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, καὶ μετ' αὐτὸ σύμπασα ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία¹.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι μία καὶ καθολικὴ διὰ τοῦτο ἐκάστη ἐπὶ μέρους Ἐκκλησία ἐνεργεῖ ὄχι ὡς ἀπολύτως κεχωρισμένη ἐνότης, ἀλλ' ὡς τμῆμα τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας, ἐνεργεῖ ἐξ ὀνόματός της καὶ τείνει νὰ μείνῃ εἰς ὀδιάκοπον ἐνότητα πίστεως, ὁμοφωνίας καὶ ἀγάπης μετ' αὐτῆς. Ἀλλὰ ὁ Θεσμός τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν προήλθεν ὡς ἀποτέλεσμα πρακτικῆς ἀνάγκης, κατ' ἀκολουθίαν τῆς βασικῆς ἀρχῆς «τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἴωθε συµμεταβάλλεσθαι τοῖς πολιτικοῖς» ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐδαφικῆς διαφοροποιήσεως, ὅπως π.χ. δημιουργία ἀνεξαρτήτου κράτους ἢ ἐπέκτασις καὶ ἐπαύξησης προϋπάρχοντος, ὅπως συνέβη μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Σερβίαν μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους. Ἡ οὐσιώδης αὕτη προϋπόθεσις τοῦ αὐτοκεφάλου ὠδήγησε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς χειραφετήσεως τῶν εἰς τὸ σερβικὸν κράτος περιελθουσῶν ἐπαρχιῶν τοῦ κατὰ τὸ 1920², ἔκτοτε ὁμοῦ οὐδεμία ἐδαφικὴ διαφοροποιήσις συνετελέσθη

ρία μαρτυρεῖ ὅτι οἰαδήποτε ἄλλη διαδικασία ἀποκτίσεως τοῦ αὐτοκεφάλου ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει δέον ὅπως ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν ἀνωτέρω θεμελιώδη κανονικὴν ἀρχήν. Καὶ τρίτον, οἱ ἱεράρχαι τμήματος αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ἔστω καὶ ἂν συνέρχονται εἰς Σύνοδον ἢ συνιστοῦν συγκεκριμένην Σύνοδον, δὲν δύνανται μόνοι τῶν νὰ ἀνακηρύξουν τὸ τμῆμα τοῦτο εἰς αὐτοκέφαλον ἄνευ τῆς βουλήσεως τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας· ἄλλως ὀδηγοῦνται εἰς Σχίσμα. Πρβλ. καὶ Γενναδίου Ἡλιοπόλεως, Τὸ Αὐτοκέφαλον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ, «Ὀρθοδοξία», τ. 5 (1930), σ. 37-41.

1. Ἄ. Ἀγγελοπούλου, Τὸ αὐτοκέφαλον, ἑ.ἀ., σ. 56.

2. Βλ. Συνοδικὴν Ἀπόφασιν τοῦ 1920 εἰς «Γρηγόριον Παλαμῶν» τ. 4 (1920), σ. 602-603: «...Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ προκειμένου Βασιλείου τῆς Σερβίας, τοῦτο τῇ εὐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ μετὰ τοὺς προγενομένους Βαλκανικοὺς πολέμους τῶν σωτηριῶν ἐτῶν 1912 καὶ 1913 καὶ μετὰ τὸν ἀρτι λήξαντα μέγαν γενικὸν πόλεμον ἐδαφικῶς ἐπεκαθῆν καὶ ἐπαυξήθη καὶ εἰς ἕν νῦν Ἠνωμένον Βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων μεγαλυθῆν, συμπεριέλαβεν ἐν τῇ περιοχῇ αὐτοῦ καὶ τὰς ἐξῆς ὑπὸ τὸν κατ' ἡμᾶς Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Ἐθρὸνον τελοῦσας ἐπαρχίας, ἡτοι τὰς Μητροπόλεις Σκοπίων, Ρασκοπρεσρένης, Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, Πελαγονίας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, μέρος τῆς Μητροπόλεως Βοδενῶν, τὴν Ἐπισκοπὴν Πολυανῆς, τὴν Μητροπόλιν Στρωμνίτης καὶ τὰς ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἐρζεγοβίνῃ Μητροπόλεις Βόσνης, Ἐρσεκίου, Σερβονίκτου καὶ Βανιαλόκας

εἰς τὸ Βασίλειον τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων, τὸ ὁποῖον ἀργότερον ἤλλαξε μόνον τὴν ὀνομασίαν τοῦ ἀποκληθῆν Γιουγκοσλαβία. Αἱ ἐντὸς τῆς μεταπολεμικῆς Γιουγκοσλαβίας συναγματικαὶ καὶ διοικητικαὶ μεταβολαί, ἐκ λόγων καθαρῶς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς καὶ φυλετικῆς σκοπιμότητος προελθοῦσαι (ἔξ Ὀμόσπονδοι Δημοκραταί, ἐν οἷς καὶ ἡ «Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας»), οὐδεμίαν ἀναλογίαν, σχέσιν ἢ συγγένειαν δύνανται νὰ ἔχουν ἐξ ἐπόψεως οὐσίας πρὸς τὴν βασικὴν κανονικὴν ἀρχὴν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς συµμεταβολῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πρὸς τὰ πολιτικὰ πράγματα.

Ἐπομένως, καταπίπτει ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἐπιχείρημα τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων τῶν Σκοπίων ὅτι τὸ αὐτοκέφαλον δύνανται νὰ θεμελιωθῇ εἰς τὸ γεγονός ὅτι «ἡ Σοσιαλιστικὴ Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας εἶναι ὁμόσπονδον τμῆμα κράτους μὲ περιορισμένας δικαιοδοσίας»³, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον διὰ λόγους πρακτικῆς ἀνάγκης κατ' ἄκραν οἰκονομίαν παρέσχε τὸ 1959 ἤδη ἐπισήμως διοικητικὴν αὐτονομίαν εἰς τὰς μητροπόλεις τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ τῶν Σκοπίων, καίτοι καὶ ἡ παραχώρησις ἐκείνη τοῦ αὐτονομίου καθεστώτος διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἦτο ἀντικανονικὴ, καθὼς πρὸ ἔτους (Μάϊος τοῦ 1958) ὁ εἰδικὸς ἐπὶ τοῦ θέματος εἰσηγητὴς κατὰ τὴν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας εἶχεν ἀποφανθῆ² καὶ ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Μαΐου 1966 ἐδέχθη, ἀποφασίσασα τὴν ἐπαναφορὰν τῶν μητροπόλεων τούτων εἰς τὸ πρὸ τοῦ 1959 κανονικὸν καθεστῶς, ἡτοι τὴν πλήρη ἐνσωμάτωσιν αὐτῶν εἰς τὸ Σερβικὸν Πατριαρχεῖον³.

Τέλος, ἡ ἐν ὀνόματι διήθεν ἱστορικῶν τινῶν δικαίων αἰτιολογία τοῦ αὐτοκεφάλου μὲ τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος ὑπῆρξεν αὐτοκέφαλος ἐπὶ 800 ἔτη, εἶναι ἀναληθὴς διὰ δύο λόγους: Πρῶτον, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος οὐδέποτε ὑ-

καὶ Βιχάτης, ὁμοίως δὲ ἐν τοῖς ὀρίοις τοῦ ἐνιαίου τούτου βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων συμπεριελήφθησαν καὶ αἱ αὐτοκέφαλοι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι τοῦ Καρλοβιτίου καὶ τοῦ Μαυροβουνίου, ὡς καὶ αἱ δύο ἐν Δαλματίᾳ ἐπαρχίαι τῆς Ζάρας καὶ τοῦ Κατάρου, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βασιλείου τῶν Σέρβων, Κροατῶν καὶ Σλοβένων, ὑπ' ὄψει ἔχον... τὰ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ ἰσχύοντα θέσμιμα, κατ' ἃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἴωθε συµμεταβάλλεσθαι τοῖς πολιτικοῖς' ...προφρόνως διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως ἀπεδέξατο μὲν καὶ ἐνέκρινε καὶ ἐπευλογεῖ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀπ' αὐτοῦ χειραφετήσιν καὶ τὴν προσάρτησιν εἰς τὴν αὐτοκέφαλον Ἠνωμένην ὀρθόδοξον Σερβικὴν Ἐκκλησίαν τῶν μέχρι τοῦδε ὑπ' αὐτὸ διατελοῦσων καὶ ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν ἐπαρχιῶν, ἀναγνωρίζει δὲ καὶ τὴν ἀνακηρυχθεῖσαν ἐνωσιν...».

1. Ἀγγελοπούλου, Τὸ αὐτοκέφαλον, ἑ.ἀ., σ. 59. Πρβλ. I l i e v s k i, Αὐτοκεφάλων, ἑ.ἀ., σ. 121 κ.ε., 125, 131, 132, 141, 163 κ.ε.

2. I l i e v s k i, Αὐτοκεφάλων, ἑ.ἀ., σ. 137.

3. Τὸ ὅ αὐτοῦ, αὐτόθι, σ. 158.

πήρξεν αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία, οὔτε κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον, οὔτε ὑπὸ τοὺς Βουλγάρους, Σέρβους καὶ Τούρκους, οὔτε δὲ καὶ ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, παρεχώρησεν ἢ ἀνεγνώρισεν εἰς αὐτὴν αὐτοκέφαλον. Καὶ δευτερον, οὐδεμίαν δύναται νὰ γίνῃ σύγκρισις μεταξύ τῆς λεγομένης Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, ὅπως περὶ τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Πατριαρχείου Πεκίου. Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Σερβίας καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Πεκίου εἰς τὸ μεσαιωνικὸν σερβικὸν κράτος, ὡς καὶ τὸ νῦν Σερβικὸν Πατριαρχεῖον, εἶχον σερβικὸν χαρακτήρα, ἀνεφέροντο εἰς τὴν Σερβίαν καὶ οἱ προκαθήμενοι αὐτῶν εἰς τοὺς τίτλους τῶν ἐδήλου τοῦτο. Ὁ Ἅγιος Σάββας Νεμάνια ἐπέγραψεν ὡς «Ἀρχιεπίσκοπος πασῶν τῶν Σερβικῶν καὶ τῶν Παραθαλασσίων χωρῶν». Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος, ἐν τῷ μεταξύ, ἦτο ἑλληνικὴ μὲ Ἑλληνικὰς ἀρχιεπισκόπους, μητροπολίτας, ἐπισκόπους καὶ ἐπίσημον γλώσσαν τὴν ἑλληνικὴν καὶ οὐδέποτε εἶχεν ἐξ ἐπόψεως ἐθνικῆς συνθέσεως τῆς περιοχῆς τῆς καθαρῶς σλαβικῶν «μακεδονικῶν» χαρακτήρα μὲ τὴν σημερινὴν ἔρμηνειαν τοῦ ὄρου ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστορικῶν τῶν Σκοπίων, οὔτε καὶ ἐκαλεῖτο «μακεδονικὴ», καθὼς δύναται νὰ διαπιστωθῇ ἐκ τῶν τίτλων καὶ τῶν ὑπογραφῶν τῶν Ἀρχιεπισκόπων Ἀχρίδος¹.

1. Πρβλ. E. G o l u b i n s k i j, *Kratkij ožerk istorii pravoslavnih Cerkvej bolgarskoj, serbskoj i ruminskoj ili moldo-valaškoj* (= Σύντομος ἱστορία τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Βουλγαρικῆς, Σερβικῆς καὶ Ρουμανικῆς ἢ Μολδοβλαχικῆς), Μόσχα 1871. H. G e l z e r, *Der Patriarchat von Achrida*, Leipzig 1902. St. N o v a k o v i ć, *Ohridska arhieriskopija u ročetku XI veka* (= Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 11ου αἰῶνος), εἰς «Glasnik» SKA, τ. 76 (1908), σ. 1-62. I. S n e g a r o v, *Istorijska arhieriskopija-Patriaršija od radanieta pod Turcite do nenoto unistoženie 1394-1767* (= Ἱστορία τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς-Πατριαρχείου Ἀχρίδος ἀπὸ τῆς πτώσεως εἰς τοὺς Τούρκους μέχρι τῆς καταργήσεως 1394-1767), Sofija, 1932. K. Δ ε λ ι κ ἄ ν η, Ἱστορικὴ σημείωσις περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδων, Παράρτημα τοῦ Γ' τόμου Πατριαρχικῶν Ἐγγράφων, Κωνσταντινούπολις 1905, σ. 929-1058. Μ. Δ ἡ μ ι τ σ α, Τὰ περὶ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρίδος καὶ Βουλγαρίας, Ἀθῆναι 1859. Γ. Κ ο ν ι δ ἄ ρ η, Περὶ τὴν Ἱστορίαν τῶν Μητροπόλεων Βορ. Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδων κατὰ τὸν Θ', I, καὶ ΙΑ' αἰῶνα, «Θεολογία», τ. 23 (1952), σ. 87-94 καὶ 236-238. Α. Τ υ χ ι ἄ ο υ, Περὶ καταργήσεως τῶν ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχρίδος καὶ Πεκίου ἐπὶ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, εἰς «Γρηγόριον Παλαμῶν», τ. 46 (1963), σ. 202-211. Ἐξαίρεσις ἀποτελοῦν οἱ σύγχρονοι ἐκκλησιαστικοὶ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς τῶν Σκοπίων, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν νὰ εἰδρουν κάποιον συνδετικὸν κρίκον μεταξύ τῆς σημερινῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως τῶν Σκοπίων καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, τὸν μόνον δὲ τὸν ὅποιον ἐπικαλοῦνται καὶ οὐδένα πλέον, εἶναι ὅτι ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς «Μακεδονικῆς» Ἐκκλησίας ἐγένετο εἰς Ἀχρίδα, ὅπου ἄλλοτε ἡ ἔδρα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, καίτοι ἡ προϋπόθεσις αὐτῆ τοῦ αὐτοκεφάλου εἶναι ἄγνωστος καὶ πρωτόκουστος εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Βλ. Π i o n κ i, *Antokefalnost*, Ε.ά., σ. 25-62, ὅπου ἀναληθῆς ἐκθεσις περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος συμφώνως πρὸς τὰς ἀπόψεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων τῶν Σκοπίων.

Ἐν συμπεράσματι, δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι τὸ Μακεδονικὸν Ζήτημα ἐκκλησιαστικῶς δὲν εἶναι ἐθνικὸν θέμα οὔτε τῆς Ἑλλάδος, οὔτε τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἀλλὰ διορθόδοξον καὶ ἀνάγεται εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ὡς συνισταμένης τῆς ὀρθοδόξου κανονικῆς τάξεως, καὶ τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου, οὗτινος τμήμα, κατὰ νομοκανονικὴν παραχώρησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τυγχάνουν αἱ μητροπόλεις τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ τῶν Σκοπίων ἐν Σερβίᾳ. Τὸ θέμα ἐρρυθμίσθη ἐκκλησιαστικῶς διὰ τῆς Συνοδικῆς Ἀποφάσεως τοῦ 1920 καὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1922. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ πραξικοπηματικὴ αὐτοανακήρυξις τοῦ αὐτοκεφάλου ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων τῶν Σκοπίων, κατ' Ἰούλιον τοῦ 1967, εἶναι ἐξ ἐπόψεως κανονικῶς ἀλλὰ καὶ θετικοῦ δικαίου ἀντικανονικὴ, ἐπανεισάγει τὴν αἵρεσιν τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν κατὰ τὸ προηγούμενον τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας καὶ τέλος ἐλέγχεται ἱστορικῶς ἀνακριβῆς ὁ συσχετισμὸς τοῦ αὐτοκεφάλου τούτου πρὸς τὸ ἀνύπαρκτον τῆς πάλαι ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, δι' ὃ καὶ ἐκρηχύθη ἡ μητροπολιτικὴ περιφέρεια Σκοπίων ὡς σχισματικὴ. Ἡ μόνη ὀρθὴ λύσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἐκτροπῆς εἶναι ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸ ἀγνοηθὲν νομοκανονικὸν καθεστῶς τοῦ 1920/1922 ἢ, κατ' ἄκραν οἰκονομίαν, εἰς τὸ αὐτοδιοικητὸν καθεστῶς τοῦ 1959 ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐγκρίσει τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου, ὄργανικὸν τμήμα τοῦ ὁποίου τυγχάνουν αἱ μητροπόλεις τῆς Βορείου Μακεδονίας καὶ τῶν Σκοπίων ἐν Σερβίᾳ, κατόπιν καὶ τῆς σχετικῆς συγκαταθέσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς ἐκχωρησάσης ἀρχῆς, δύναμις τῶν συμπεφωνημένων κατὰ τὰ ἔτη 1920 καὶ 1922.